

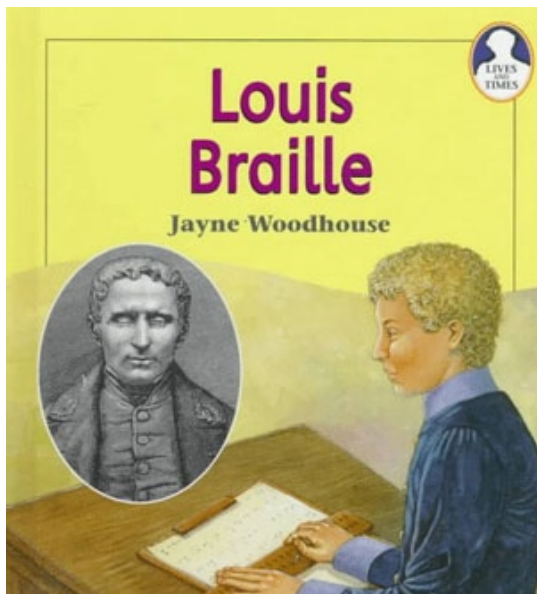
200 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ЛУИ БРАЙЛ Луи Брайл

Жан РОБЛЕН

/продължение от брой 5/

1852-1952

Човекът, който за двацет години търпеливи изследвания е направил за слепите повече, отколкото цели векове на благотворителност, милосърдие и подаяния, умира, пренебрегнат от своите съвременници, без блясък и слава, така, както бе живял. Никой не беше предугадил световното значение на неговото дело; никой, освен твърде ограничения кръг на приятелите му, не се беше замислил, че на 43 години умира спасителят на хиляди хора, някога обречени на невежество, а днес, а проникнат в най-високите културни постижения.

Трябваше да минат сто години Франция да признае неговия гений и с тържественост и почит да му отвори вратите на Пантеона.

На 20 юни 1952 г. тялото на Луи Брайл е извадено от общинското гробище и положено в двоен тапициран ковчег. Ръцете на гениалния изобретател, които първи в света докоснаха изпъкналите точки на брайловата азбука, са поместени в запечатана урна върху гроба. Така Купврей запазва една скъпоценна реликва от човека, който е разнесъл славата на малкото селце по четирите краища на света. На 21 юни сутринта многобройни делегации от слепи, французи и чужденци, дойдоха да се преклонят пред скромния гроб. Тленните останки бяха пренесени в Париж. Синът на седларя в Купврей получаваше върховната награда на Франция – той влизаше между великите хора на Отечеството в епичната крипта на Пантеона.

Всичко в живота на този търпелив изследовател говори за изпълнено с хармония равновесие, спокойна увереност. Той излъчва радост и щастие. Напразно бихте търсили в краткото му съществуване някое безразсъдно действие, някое екстравагантно начинание: той стои твърде далеч от минаващия с гръм бунтовник, който създава мястото си, популярността и славата в разгара на крамолите на своето време. Всичко у Брайл разкрива умереност, спокойствие, ведрост. Той е едно тихо море, което не познава бурята, мирно пристанище, където по думите на съвременниците му, страдащите идват да търсят надежда и подкрепа. И все пак... Слепотата го обгръща, болестта унищожава силите му, човешката злоба забавя признанието на делото му. Сблъскал се е с враждебността, с измамата, той остава добър, сърдечен, верен на приятелите и идеала си. Един оратор от честването на стогодишнината заяви: "В средновековието биха го канонизирали." Не може да има и най-малкото съмнение в живостта на религиозното му чувство. Той оказваше материална и морална помощ на околните си с готовността на апостол и усърдието на светец. Безброй разкази свидетелстват за действителното му милосърдие. Научил, че един от учениците му е затруднен финансово, той веднага му отстъпва мястото си на органист в "Сен-Никола Де Шам", където всяка неделя, благодарение на църковната музика, той изпитва истинско

удоволствие. Често купува книги и плочки и ги раздава на по-малко щастливите от него. Преди да умре моли наследниците си да изгорят едно ковчеже, където стоят заключени разписките за дългове: не иска тези, на които е помагал, да бъдат притеснявани след смъртта му. Защото за него приятелството надхвърля границите на нежното чувство, то е истинско отдаване, което носи и своите задължения, "в негово име той би пожертвал всичко – времето, здравето, състоянието си" – казва Колта. "Красивото му и спокойно лице се озарява от една голяма душевна простота, зад която прозира ведростта на щастливците. Какъв пример за нас, които се окайваме в безплодните си, безсмислени ипса на великодушие."

Никой не би бил по-изненадан и притеснен от ореола на величие, с който сега обграждаме името му, както самият Луи Брайл. В живота си той с нищо не се е стремил, нито пък се е замислял за своята собствена слава. Никаква награда от страна на държавата не го окуражи в усилията му, и отказва да му бъде връчен кръстът на Почетния легион. Но признателността на слепите утвърждава плодотворността на таланта му по-добре, отколкото един преходен медал. Посредством мощния канал на ЮНЕСКО, на Световния съвет „Брайл” се увеличава с всеки изминат ден разпространението на азбуката. Днес делото му се разраства до световни размери чрез адаптирането и на славянските, и източните езици, за африканските диалекти и сложното китайско писмо.

Но, когато говорим за Луи Брайл, трябва да помислим и вникнем в положението на всички слепи. Сега те имат възможност да се развиват, да се обогатяват от изворите на културата. По този начин се слага край на предразсъдъците, които обричаха слепия като духовно осакатен човек, отхвърляха го от обществото, гледаха на него със съжаление. Заявяваме с цялата сила на убеждението си - слепият не се нуждае от безплодно пролетите сълзи на едно унижително милосърдие. Неговото пламенно желание, това, което той очаква от нас, е да го приобщим в общия ход на човечеството, да бъде брънка от общата верига, човек като останалите хора. Той иска да влезе в нашето общество, да участва в живота му, да стане пълноценна част от него. Той моли не за подаяния, а за право на труд. Брайл му оказа огромна помощ, като го дари със средство за еманципация, за достъп до цялото човешко знание чрез възможността за четене и писане.

Край

ИЗ ЖИВОТА НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ Добрич

Запознахме се с творчеството на тракийската поетеса Лушка Маджарова

На 24.08.2009 г. в клуб "Детелина" имаше много гости. Поводите бяха два. Единият бе разглеждането на стихосбирката на Лушка Маджарова – "С дух на птица". Светла Маринова запозна присъстващите с

творческия път на поетесата. Тази стихосбирка действително с дух на птица ни поднася по-различна схема. Авторката иска да обхване цялата я заобикаляща действителност в един широк диапазон и да я поднесе претворена в лирични творби. Няколко от темите се оказват водещи: приятелите, близките, без които личността не може да съществува самостоятелно; природата и любовта. Авторката ратува за човешки отношения, изчистени от груби нападки и безцеремонност.

Слушахме в захлас рецитала на Светла Маринова по стихове на Лушка Маджарова. Нейната поезия е приятна за ухото и за съпреживяване.

Вторият повод за празнуване бе рожденият ден на Руска Иванова. Въпреки, че е с увреден слух и зрение, тя е една от водещите спортисти на клуб "Устрем". Руска обича и поезията, пише стихове, в които изразява ежедневието си. Скромна, тиха, обича домашния уют и всички я обичаме. Беше поздравена с цветя и подаръци. Пожелахме ѝ от сърце да е жива и здрава, да се радва на деца и внуци, да следва мечтите си!

Калинка КОВАЧЕВА

"Морето и любовта"

Конкурс на тема "Морето и любовта" бе организиран от поетичен клуб "Вдъхновение" при Националната Асоциация на сляпо-глухите в България. Поводът бе 12-ия рожден ден на Асоциацията, 5 години от първото издание на сп. "Звук и светлина" и 4 години от основаването на поетичен клуб "Вдъхновение". В него участваха сляпо-глухи поети от цялата страна. Те бяха оценявани от добричко жури в състав : Сашо Серафимов /поет и секретар на Национално читалище "Йордан Йовков"/, Камелия Койчева /зам. кмет на община Добрич/ и председател Петранка Божкова /поетеса/. На първо място бе класиран Константин Папазов от град Стамболийски, на второ - Георги Чернев от София, а на трето Калинка Ковачева от Добрич. Поощрителни награди имат Лушка Маджарова /Лъки/, Димитър Грудев /Варна/ и Ася Бурова /Пловдив/. Отличия от община Добрич са присъдени на Аврам Аврамов /Велико Търново/, Георги Йорданов /Димитровград/, Кирил Дамянов /Пловдив/, Панайот Димитров /Русе/, Станчо Добрев /Варна/ и Светла Маринова /Добрич/.

И пак по повод гореспоменатите годишнини от 1 до 8 август 2009 г. в гр. Пловдив се проведе VIII Държавно първенство по шахмат, VII Държавно първенство по физически и лекоатлетически дисциплини и VII Национален преглед на художествената самодейност на сляпо-глухите.

РО Добрич участва в Държавното първенство с 8 спортисти и извоюва 17 медала: 5 златни, 6 сребърни и 6 бронзови. Блестящо представилите се спортисти са: Трифон Лазаров, Руска Ангелова, Марийка Атанасова, Калинка Ковачева, Еленка Демирева, София Йорданова, Илия Костов и Богдан Петров.

Съставът за стари градски песни с ръководител Мария Паскалева спечели златен медал. Дуетът Светла Маринова и Калинка Ковачева се представи с музикално-поетичната композиция "Сърцето на Добруджа" и спечели златен медал. Дуетът за народни песни Станчо Станчев и Мария Андреева също грабна златен медал, Ваня Петкова - II място за художествено слово, Станчо Станчев - изпълнение на акордеон - II място, Калинка Ковачева - III място за изпълнение на стихотворение с жестомимика.

Благодарим от сърце на община Добрич за осигурения транспорт и на шофьора Живко Илиев, който ни оказваше помощ навсякъде. Благодарим и на ръководството на НАСГБ Пловдив за перфектната организация на това мащабно мероприятие.

Най-вече благодарим на спортистите и самодейците за техния ентузиазъм и борбен дух, за постиженията, с които представиха достойно нашия град!

Калинка КОВАЧЕВА

София

Излет до Дивотинския манастир

На 22 август 2009 Г. група от 17 сляпо-глухи от РО София и техни приятели направиха излет от столицата през град Баня и неговия квартал Михайлово до Дивотинския манастир. Трудните планински пътеки не попречиха на Недялка Русева, Богиня Тошева, Симеон Зарев, Станика Тошева, Диляна Йосифова и всички останали участници в похода да се насладят на чистия планински въздух и на омайните аромати на боровите и горските цветя. Имаше излетници и на 10, и на 90 години. Някои са и със съпътстващи заболявания, но въпреки това успешно преодоляха всички препятствия.

Когато отдъхваха под приятните сенки на дърветата край манастира, след като запалиха по свещичка за здраве, те научиха и за интересната история на манастира "Света Троица" край село Дивотино, Пернишка област. Той е построен през 1046 година. През петнадесети век е бил важно средище на просветата, през осемнадесети век в него е имало килийно училище. В манастира се е отбивал и Апостолът на свободата Васил Левски.

На връщане от манастира излетниците се отбиха в ръгби клуб "При трапера" , където в приятна атмосфера край водоскока се подкрепиха с освежаващи напитки. На раздяла всички си пожелаха и в бъдеще да има такива излети.

Георги ЧЕРНЕВ

Плевен

Благодарим Ви, че работите за нас!

Ако позволите, искам да споделя един проблем, който ме затормозява, а смятам затормозява и доста наши колеги по съдба.

С развитието и усъвършенстването на информатиката и високите технологии достъпът до интернет вече става необходимост, а не лукс. Със съдействието и усилията на фондация "Хоризонти" ползването е достъпно и за незрящия потребител, но за съжаление не до всички населени места има доставка на интернет до дома, в това число е и моето населено място. За съжаление по този начин услугата става недостъпна за хората с нарушено зрение. Това е първото, а и таксите за монтиране и доставка са непосилни за повечето хора в неравностойно положение. Непрекъснато се говори за облекчението на ежедневието и интеграцията в обществото. Ползвали веднъж услугите на рехабилитационните центрове за незрящи и сляпо-глухи в Пловдив, желанието ни за по-облекчена кореспонденция и

Какво толкова е необходимо!? Трябва да се инсталира jaws-говорещ синтезатор на някой от компютрите в интернет клубовете, което с малки изключения ще направи глобалната информационна мрежа достъпна за незрящите. Като печатен орган на Съюза на слепите в България се обръщам към "Зари". За нещо необходимо, но по обективни или субективни причини недостъпно.

Помагали сте ни в трудности, било то информативно, било то технически, подайте ръка и този път! Ако е нужно ще организираме подписка, с което да удостоверим тази си необходимост. Според мен началото би трябвало да тръгне от самите нас. Би трябвало, също така да залегне като приоритет на Социалното министерство.

Величка ДРАГАНОВА

За контакти:

Област Плевен,

с. Писарево, ул. Г. Димитров 124

тел: 065 16 52 37

GSM: 0889 09 53 75

Долни Дъбник

Традиционните събори в миналото и днес

Искам да споделя радостта, признателността и благодарността на хората с увреждания от град Долни Дъбник, които заедно с всички жители и гости преживяха незабравими дни в края на юли и началото на август. Тези дни са свързани с традиционния летен събор на града – винаги първата събота и неделя от месец август. Тази година празниците продължиха по различни поводи 4 дни. Чествахме 40 годишнината от обявяването на Долни Дъбник за град и 30 години от обявяването му за община. За радостното настроение на всички допринесоха прекрасните изпълнения на детските състави от Долни Дъбник, Червен бряг, Кнежа и Тръстеник, както и изпълненията на оркестър от Ловеч. Най-вълнуващото събитие, което докосна сърцата и на нас – хората с увреждания, беше концертът на оркестър "Канарите."

Два часа се виеха кръшни хора. И не може да не се просълзи човек, когато вижда между играещите и наши членове, което още един път доказва, че ние не сме различни.

Много са проблемите на хората с увреждания, но когато срещат внимание и подкрепа от ръководителите и заобикалящите ги хора те се чувстват по-добре. Това ние дължим на целия екип на общината в лицето на г-н Б. Станимиров – кмет на общината, г-жа Л. Пейчева, както и на целия екип на отдел "Социална закрила" Долни Дъбник.

Благодарим Ви, добри хора, че винаги във вашите сърца има място и за нас! Благодарим Ви!

Веселина ВЪЛЧИНКОВА

ЛИЧНОСТИ Сърца, които могат само да изгарят

Кирил Христов - поет на пролетта, любовта и младостта

Има в нашата поезия едно стихотворение - възторжен химн на пролетта и живота, което винаги ще се помни. И винаги духне ли априлският вятър два негови стиха звънват в душата ни като акорди на лира: "Хей, пролет иде: Вдигат се мъглите!".

Един от големите лирици в българската литература е техният автор Кирил Христов. Роден в Стара Загора на 23 юни 1875 година, починал в град София на 7 ноември 1944 год. През целия му живот идейни лутания, заблуди и прозрения го изпълват. Започва в младини с увлечение по социалистическите идеи, но не с тях поетът влиза в историята на литературата ни, а с вдъхновените си поетически акварели, които ни карат да обичаме още по-силно хубавата българска земя, нейните мъгливи балкани, трепетните нощни полета, небето ѝ, обсипано с едри звезди...

Една необузdana емоционалност струи от песните на Кирил Христов, една цветна образност, една неопределена жизненост. Творческата стихия е именно в тия негови ранни творби. Сред тях има и една чудна балада "Русалка" - вдъхновена песен за любовта и измамената девойка. Кирил Христов е автор на няколко драми, една от които, "Боян Магьосникът", не слиза от сцената на българския театър дълги години.

Буйният, сложен, противоречив характер на човека и твореца Кирил Христов го тласка неведнъж към крайности. Но онова, което трябва да отбележим днес, сто тридесет и четири години след неговото рождение, е, че през 1938 година, след завземането на Чехословакия от фашистка Германия, Кирил Христов, който години наред бе прекарал в доброволно изгнаничество в град Прага, се завръща в България и прави изявление в защита на славянството. Това отново му спечелва уважението и любовта на хората. Мястото на Кирил Христов в нашата литература се определя от неговите лирически песни, от неговите интонации, с които обогатява българската поезия.

Иван СЕВЕРНЯШКИ

ЛЮБОПИТНО Чудесата на "сляпото зрение"

Човек, признат за 100 % сляп, преминава през лабиринт от препятствия. Самият той твърди, че не вижда нищо, а само интуитивно усеща къде да прекрачи.

Медиците обясняват, че това е специфична форма на зрение, но работеща на подсъзнателно ниво. Отначало медицинската общност се отнесла с недоверие към това съобщение, защото са се нагледали на "екстрасенси, виждащи всичко" със завързани очи. Обаче този човек не претендира нито за екстрасенски способности, нито за шесто чувство. 56-годишният жител на Бурунди не търси и не иска слава. Дори крие лицето си, когато го снимат по време на експериментите. Крие и името си и се представя с кодовото наименование TN. Самият той е лекар и според него просто става дума за неизследвана досега възможност на мозъка. "Това е всичко", скромно заявява той. Но за учените, които проучват този феномен, това "това е всичко" е чудо на природата.

TN е сляп и с двете очи и е първият човек с такива способности, описани в научната литература. Липсата на активност в зрителната кора на мозъка му е потвърдена с томография, така че няма как той "да е прогледнал".

Дали TN е уникален? Не съвсем. Но неговият случай е особено ценен за науката. На медиците отдавна е известен феноменът "сляпо зрение".

Способностите на TN отдавна са привлекли вниманието на изследователите. През 2004 година се разказваше за неизвестен сляп пациент, способен да различава емоционалното изражение по лицата на хората, без да ги вижда. Точно за него ставало дума тогава.

Сега много слепи хора са принудени да разчитат на кучета-водачи или на нови технически изобретения. Но ако феноменът на сляпото виждане може да се тренира и развива? Това може да даде шанс на някои слепи хора да станат по-самостоятелни.

Един от специалистите, който не е взел участие в този случай, коментира: "Може би в реалния свят ние можем да използваме сигналите на мозъка, а това съвсем не го осъзнаваме". Възможно е да става дума за такива зони на мозъка, които обикновено не се задействат в обичайния си режим. Но не е ясно по какви пътища да се използват тези скрити резерви на нашия мозък.

Изследователите стигнаха дотам да си спомнят за "древна, сурова" форма на виждане, сходна с нашите реакции към летящ към лицето ни предмет - ние несъзнателно се навеждаме, преди още да сме го разгледали. Всички ние, които сме виждащи, в много ситуации действаме на някакво подсъзнателно ниво, без да се замисляме.

TN проявява голям интерес към изследванията върху самия него и иска да помогне на учените да проумеят феномена "сляпо зрение". А доколко всички тези нови данни ще помогнат на другите слепи

хора - за това може само да се гадае.

Нов уред помага на хората с увредено зрение

Американска поетеса създава устройство, което позволява на слепите да виждат, четат и даже да ползват Интернет, предаде РБК.

Самата поетеса, която е провеждала експерименти върху самата себе си, страда от слабо зрение. До неотдавна светът е бил черен за Елизабет Голдринг. Поетесата – художничка губи зрението си преди 20 години и оттогава се опитвала да го възстанови, докато не ѝ помогнал случаят. По време на поредното изследване на офталмоскоп, докторът проектирал изображението на здравите участъци от ретината ѝ и тя го видяла. Оттогава Елизабет, с помощта на студенти от Масачузетския технически университет, работи над създаването на прибор, който да помогне на незрящите да виждат. Вече е готова и преносима версия на "машината на зрението", макар че и тя все още далеч не е свършена. Приборът работи на принципа на видеопроектор на основа на лазерния офталмоскоп, с който очните лекари изследват ретината на окото. "Машината на зрението" снима изображението и го проектира на неповредените участъци от ретината, при което слепият вижда. За разлика от офталмоскопа обаче, машината не използва лазер, а диоди. С нейна помощ изобретателката вече пътешества и даже снима впечатленията си. Тя подчертава, че всичко "работи много просто, трябва само да се включи камерата. Надявам се, че именно затова на слепите ще им е удобно: не са необходими никакви специални навици", подчертава тя. Приборът в момента струва около 500 долара. В момента се опитват да го опростят още повече, за да може покупката му да не утежнява бюджета на незрящите. Сега машината ще бъде изпратена в очна клиника, а при успешни отзиви ще започнат преговори за масовото ѝ производство. Само в САЩ от проблеми със зрението страдат няколко милиона души.

Направиха кола за слепи

По думите на конструкторите от Вирджинския университет, благодарение на новите технологии, даже човек с пълна загуба на зрение може да управлява това чудо на техниката абсолютно сам.

Както съобщава Techradar, джипът, конструиран в Лабораторията по роботехника към Virginia Tech, е оборудван с лазерни датчици-далекомери, които при движение определят разстоянието до препятствията, а цялата информация за пътната ситуация достига до водача с помощта на специален интерфейс, разработен за слепи хора.

Колата има още специален компютър, който съобщава скоростта, сменя честотата на вибрациите; тактилна карта, създавайки потоци от въздух, която информира за препятствия, а също така и специален механизъм за разпознаване на ъгъла на насочването на колелетата, издаващ звукови сигнали при въртенето на волана.

Първите изпитания на джипа за слепи вече са преминали успешно на полигона във Virginia Tech.

ПОЕЗИЯ Поезия за деца и възрастни

ЗИМА

Падайте снежинки
всичко е готово:
имам яке ново,
шапка и топлинки!

СКИОРИ

Слънце в планината
рано пак огрява.
Сребърна гората
чудно засиява.
Весели момчета,
чисти и прилежни,
тръгнали са ето
по пътеки снежни.
А шейните нови –
кончета са малки –
бързат те отново
с новите пързалки!

ПРОЛЕТ

в зрелите жита.
Слънцето за мене грее
Рано, но в утринта.
Цъфтидрянт се люлее,
много цветове!
Подралици, пак за мене пеят
птичи гласове.

ПРАЗНИЧНА КИТКА

Потръпва в нея всеки цвет
и мами с полски аромат,
с цвета на сини небеса
и думи нежни на роса.
А тя е само жива китка
от син синчец и магаритка

ВЛАК

Лъкатуши през гората
и пресича в миг реката.
Под Балкана се провира,
през полята брод намира!

Машниста влака кара,
спира го на всяка гара.
Щом зелен е светофара,
тръгва пак със пълна пара.
Трака-трак, трака-трака-трак,
бърза електрическия влак.

ПРИЛЕП

Всичко в него е обратно,
че даже е невероятно:
През нощта, лети навън,
денем се унася в сън.
Не изправя си главата,
а виси си на краката!
Той си има две крилца,
но съвсем са без перца.
Тази божия душичка
хем е мишка, хем е птичка.

ПЕЛИКАН

- Край реката си живея,
рибки аз ловя от нея.
- Но къде ти е торбата?
- Ето тука – под брадата.

НА МАМА

Запейте пиленца! Това е мама!
Череша, ябълки и шипки диви
по бързо разцъфтете! По-красиви!
Грей и ти слънце, тъмен кът да няма!
Прозорци светли, бляскат, отразили
на мама образа любим, когато
трендафилите с цветовете мили
обгръщат й лицето и косата.

Врати честити бързи отворете,
цветя и билки, вино донесете,
че няма нийде радост по-голяма
от тая: в моя дом да има мама !

ИГРА С КОТКА

Писано кротка, ти ела при мене тук.
Прекъснах ли аз твоя сън дълбок?
Играй със мен, не ми прави напук.
Ще бъда котка – ти бъди мишок!
Не показвай нокти, нито зъб.
Върви се скрий! Започваме играта.
Негоднице, търкаляш се по гръб,
ще те накажа до стената.

ЕСЕНЕН ЛИСТ

Ти, пиленце - листо от злато,
доволно тука сам - само,
ти пламъче си на вратата
и непрочетено писмо.

КЪЛВАЧ

Чука от зори до здрач
най-големият ковач.
Търси го косач в гората
да му точи той косата.

ОХЛЮВЧЕ

То с рогца е на главата,
и за смях е на децата.
Щом го пипна, то се свие -
че с рога е да, но защо се крие?

Васил ГЪОШЕВ

За контакти:
Кюстендил
ж.к. "Запад", блок 76, ап. 16

ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА ДРУГИТЕ МЕДИИ Намират се добри хора и кметове, подпомагачи незрящите

Председателят на Съюза на слепите в България Васил Долапчиев пред в. "Монт-прес"

- Господин Долапчиев, по какъв повод пристигнахте в Монтана?
- Пристигнах на гости на най-добрата организация на Съюза на слепите в България след Пловдив и София. Тя е и най-многобройната и като брой на общините в нея, и като брой на членовете на нашия съюз - седем териториални организации в Северозападна България с 1714 членове.
- Това е радваща оценка, но какво прави ръководството на вашия съюз за подпомагане на тази организация?
- Ето това е труден въпрос. И трудността идва от безпаричието. На базата на субсидията ние формиране бюджета. За организацията в Монтана субсидията е 3200 лева, а приходът от членския внос надхвърля 3000 лева. От наем на масите в Общинския пазар постъпват 2400 лева. Общата сума сами разбирате е недостатъчна, но... такива са възможностите на този етап от развитието. Кадрите, които работят тук се стараят да намират спонсори. Наистина трудно им е, но... все пак се намират и добри хора. Съюзът също е с отеснели възможности за подпомагане, но правим каквото ни е по силите. В замяна на това пък Общината и лично кметът Златко Живков дава солидно рамо на организацията ни. Имам информация, че по неговия пример вървят и колегите му от другите общини във вашата област. Е, скромно, но от сърце.
- Втора година сме в семейството на Европейския съюз. Имате ли представа как стоят нещата в Европа?
- Разбира се, че имам. В Чехия хората със зрителни увреждания, членуващи в съюз като нашия, са 10 000, а получават 12 милиона евро субсидия от държавата, в Италия субсидията е 50 милиона и т.н.

Както виждате държавата се грижи за хората в неравностойно положение. В България държавата трябва да има своя социална политика и да помага на съюзи като нашия.

- Според вас какви са перспективите ни за в бъдеще като членове на европейското семейство?

- Перспективите са обвити с дебел слой мъгла. У нас нещата са толкова неясни, че сме в пълна безпътица. Имам усещането, че с приемането ни в Европейския съюз станавме по-бедни и по-гладни. До 1990 година към Съюза на слепите работеха 12 предприятия с 35 филиала. Давахме хляб на 8500 работника, които имаха годишен обем на производство 240 милиона долара. Но... след тази година производството замря, тъй като продукцията се изнасяше в държавите от СИВ, а той бе закрит. И затова слепите хора са безработни и бедни.

Едно интервю на
Юлий ЙОРДАНОВ

ПЪТЕПИС Дубровник и Котор - очарование и пример за подражание

Отколешна моя мечта бе да посетя град Дубровник и да се запозная със забележителната му средновековна архитектура, заради която е включен в списъка на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство. През лятото на 2008 г. се отдаде възможност да изпълня това свое желание. Пътувайки от граничния пункт между Сърбия и Черна гора, та чак до бреговете на Адриатическо море, видях едно изключително сполучливо съчетание на планини, море и реки. Още след прекосяването на границата тесният планински път за известно време минава край река Лим и след това навлиза във втория по големина за Европа каньон на река Морача. Пътят се извива и набира височина горе високо по стръмно спускащите се към коритото на реката склонове на Динарските планини. Дължината на каньона на р. Морача е около 85 км до вливането на реката в Шкодренското езеро. Дължината на спускащите се почти отвесно скалисти склонове на планината до нивото на реката на места достига 1150 метра. Пътуването в района на този каньон е силно емоционално преживяване, смесено от очарованието на ландшафта, състоящ се от остри, издигащи се планински върхове, снежните шапки на които белеят до късно лято и страховитото чувство от тесния път, провиращ се през голям брой тунели, небезопасен поради невъзможност да се направи нещо повече и по който разминаването на два автомобила е изключено. Пътуването от Приполе до Шкодренското езеро продължава около два часа и тук задължително се прави продължителна почивка, която се посреща от пътуващите с въздишка на облекчение. Така се прекосява на шир малката (13 812 кв. км) и най-западна държава на Балканския полуостров - Черна гора.

Растителността на тази страна е сравнително бедна. В горите преобладава черният бор, който целогодишно, гледан отдалеч, чернее, откъдето идва и наименованието на държавата. Освен това в горите и особено в по-ниските части на планините се срещат сръбски смърч, бук, габър, маслини, смокини, нарове, кипариси, палми и красивият, цъфтящ от ранно лято до късна есен с бели, розови и червени цветове, олеандър.

За отношението на черногорците към опазването на природната среда като цяло и в частност на планинските ландшафти ще дам следния пример. До средата на 2005 г. са били изготвени и се е предвиждало да бъдат пуснати в изпълнение проекти за изграждане на големи мощни ВЕЦ-ове в двата европейски най-големи каньона на р. Тара и р. Морача. Впрочем ще добавя, че каньонът на р. Тара е най-голям за европейския континент с дължина 140 км и втори в света след Гранд каньон на американския континент.

В резултат на силни протестни действия на природозащитните и екологични организации, подкрепяни от цялото население, строителството на тези водноелектрически централи е отменено.

На територията на Черна гора съществуват четири Национални парка. Националните паркове Дормитор, Ловча и Диеласица се намират по склоновете и преди всичко в подножието на едноименните планини.

Пътят към Котор и Дубровник минава покрай Националния парк "Шкодренско езеро" и имаме възможност да се запознаем, макар и частично, с тази защитена територия. Паркът е обявен за национален през 1983 г. Езерото се разпростира на площ от 390 кв. км, като по-голямата част от него е в Черна гора, а по-малката в Албания. Това е най-голямото езеро на Балканския полуостров. В Шкодренското езеро се въдят четиридесет вида риби. Тук гнездят 270 вида водоплаващи птици. По бреговете на езерото са просъществували от векове до днешни дни 20 манастира, поради което този район много често се нарича Черногорска Мала Света Гора.

Покрай Шкодренското езеро минава жп линията Белград - Дубровник, която прекосява с голям брой тунели Динарските планини.

В описанието на този уникален за европейския континент ландшафт трябва да се посочат два от най-високите върхове - Волук - 2522 м и Черна глава - 2200 м. В планините има голям брой чисти езера. Склоновете на планините се спускат стремглаво до морския бряг и допринасят за неповторимо красивата гледка от съчетанието на планината, тъмносиньото и спокойно Адриатическо море и безкрайните пясъчни плажове на бреговете му.

Пътят от Шкодренското езеро към Котор и Дубровник минава изцяло по Адриатическото крайбрежие. Следващата спирка, която трябва да се направи е срещу остров "Свети Стефан". Той е съвсем наблизо, макар и откъснат от брега, но влизането в него е забранено от собственика (чужденец от Сомалия), който го е приватизирал и го е превърнал в частна собственост в началото на 21-и век. Остров "Свети Стефан" впечатлява със скалистия си каменлив терен и редица сгради със запазена средновековна архитектура.

Посещавайки Черногорското адриатическо крайбрежие, лорд Байрон е възкликнал: "При раждането на нашата планета Земя, тук на Черногорското крайбрежие се е състояла най-очарователната среща на морето и земята, а когато са разпределяни природните перли, то върху тази земя са разпръснати с пълни шепа."

Кратката историческа справка показва как миналото в тази чаровна страна е дало отражение върху видимите останки на културните паметници. Земите на днешна Черна гора най-напред са били населявани от елините. По-късно тя става част от Римската империя и впоследствие от Византия. През VII век тук се настаняват славяните, които със своята многочисленост претопяват местното население. През XI век войските на българския цар Самуил многократно навлизат на територията на днешна Черна гора. По времето на тогавашния Черногорски княз Владимир се състояло сражение край Шкодренското езеро. По това време държавата Черна гора се е наричала Дукля. Българите пленяват княз Владимир и той е закаран в Преспа. В него се влюбва дъщерята на Самуил - Косара.

Първоначално Самуил не е разрешавал дъщеря му да се омъжи за Владимир. Но след настоятелни молби от страна на Косара и закани за самоубийство, Самуил е склонил и бракът между двамата влюбени се е състоял. Самуиловата дъщеря и Владимир отишли да живеят край Шкодренското езеро. Съдбата на Владимир е трагична. Той е бил поканен от Владислав, племенник на Самуил, да посети Преспа, където е посрещнат с почести, но още при влизането му в двореца е бил убит. Не след дълго от

мъка по него Косара също умира.

През определени периоди страната е изпадала под силно френско и венецианско влияние. Това е дало силно отражение и върху религията на местното население, която неколkokратно е променяна от католицизъм към православие и обратно.

През 1499 г. османски орди нахлуват и превземат тази страна, но в действителност тя никога не е изпадала в буквалния смисъл на думата под турско робство. Труднопроходимият планински характер на страната и значителната ѝ отдалеченост от Истанбул правят невъзможно постоянното присъствие на големи турски войскове части. Това е причината тя да е обявена за васална държава, която в значителна степен запазва своята свобода. В резултат на Берлинския договор от 1878 г. Черна гора получава своята пълна независимост. През Балканската и Междусъюзническата войни участва на страната на сърбите, а през Първата Световна война - на страната на Антантата. През Втората Световна война Черна гора е окупирана от италианците, а впоследствие и от германски войски. От 1945 г. до 2003 г. е съюзна република в тогавашната Югославия. През периода 2003 - 2005 г. е в държавата Сърбия и Черна гора. В края на месец май 2005 г. се провежда референдум, в резултат на който в началото на месец юни 2005 г. е обявена самостоятелността на държавата Черна Гора. Съгласно конституцията на същата тя е обявена за "независима, демократична, социална и екологично чиста държава".

След кратката почивка край остров "Свети Стефан", пътят минава през град Будва. Той съществува като населено място и търговски център от II в. пр. Хр. Разглеждането на стария град впечатлява със запазените тесни улички, настлани с калдъръм, къщите със запазена венецианска архитектура и църквите "Света Троица", "Свети Сава" от XIV в., "Света Мария", в която и сега се извършва богослужение и от католически свещеници, и от източноправославни. Крепостните стени ограждат Стария град и са го защитавали от нападения откъм морето. За силното венецианско влияние говори запазеният венециански знак "Лъв с криле".

След град Будва, пътувайки по Адриатическото крайбрежие по широкия и много добре поддържан автомобилен път към границата с Хърватия, се минава последователно покрай няколко красиви крайбрежни градове, известни с хубавите си пясъчни плажове и пристанищни центрове. Нашата цел е да стигнем до Которския Залив и град Котор, който е включен в списъка на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство.

От стръмно спускащите се планински склонове към морския бряг, опасващи от три страни Котор, се открива незабравима и силно впечатляваща гледка към целия Которски залив.

Старият град Котор съществува от III в. след Христа. Старият град е опасан от три страни с високи двадесет метра и дълги 4500 м крепостни стени, с отбранителни кули и други бойни съоръжения, които са защитавали населеното място срещу нападения откъм морето. Хълмът, по който са разположени крепостните стени, се нарича "Сент Джовани".

В града може да се влезе през три порти, отличаващи се със старата си архитектура от римско време. Най-впечатляваща е главната централна порта, през която се влиза в града направо на площада на оръдията. Тук е часовниковата кула, която и сега отброява часовете на времето. Южната порта на града е близо до пазара и е изградена през IX век, а главната порта и северната датират от XVI век. На главната порта над входа има надпис "Нищо наше няма да дадем!".

Старият град Котор е мъртъв град. В него няма постоянно живеещи хора. На входа на отделните сгради са поставени червени табели, от които се вижда чия собственост са били те в далечното минало. Това са богати аристократични которски фамилии. Те са строени предимно в периода XII - XVI век. Архитектурното изпълнение е в романски, готически и ренесансов стил. Силно се чувства венецианското влияние.

На площада на оръдията в източна посока е жълтата сграда на Наполеоновия театър. При нашествията на войските му Наполеон е идвал в стария град Котор, харесал е много града и околностите му и е дал необходимите финансови средства за построяването на театъра, който и сега носи неговото име. Друг характерен площад е площадът "Свети Трифон", на който се намира католическата катедрала "Свети Трифон".

"Свети Трифон" е закрилник на град Котор. Съществува легенда, която разказва, че в средните векове пирати са нападнали града и са откраднали мощите на Свети Трифон. Местното население е събрало значителна сума финансови средства и е откупило от пиратите мощите на светеца Трифон, които сега

се намират в тази катедрала.

Катедралата "Свети Трифон" е от XII век, действаща, много богато обзаведена с голяма, метална входна врата, по която са инкрустирани различни фигури. Високо над нея е характерната розетка - отличителен знак на католическите храмове. Вляво от нея е старата сграда на някогашната община. Камбанарията на катедралата "Свети Трифон", както и часовниковата кула са от XIV век. Реставрация е извършена през XVII век.

При нашествията различни войскове части на французи, венецианци, турци и Самуилови българи са идвали до Котор, но никои от тях не са разрушавали този град. В центъра на града е сградата Драко. Сега в нея се помещава Институт за опазване на паметниците на културата. Характерна сграда е дворецът Бургурина. Тя е била собственост на голям влиятелен католически свещеник, който не е имал право да се жени и да създава поколение. Затова е дарил тази своя собственост на общината. Сега тя е превърната в морски музей. В него експонираните предмети са ръчна изработка. Музеят е на два етажа. Тук могат да се видят гербовете на всички стари которски фамилии, мечове, ползвани от морските войски, интересни модели на стари кораби и различни видове морски укрепления. На следващото малко площадче е църквата "Свети Лука" от XII век. В нея има фрески от XII - XIV век, които са много добре запазени. Първоначално тя е била католическа църква, а след това е превърната в източноправославна. Църквата е в готически стил и е характерна с това, че в нея и сега се извършват католически и източноправославни богослужения. Другата голяма църква, която се намира съвсем наблизо е "Свети Николай". Тя е православна, завършена в края на XIX век. Преди това на същото място е съществувал Бенедиктински храм от IX век. Била е католическа с характерната за тези храмове розетка високо над входа.

Има данни, че при едно от нападенията на цар Самуил, тази църква е била разрушена, но след това е възстановена.

От това площадче нагоре в покрайнините на Стария град Котор, по малки тесни каменни стъпала, е възможно човек да се изкачи високо на крепостните стени. По тях за около 30 минути се отива до малката църква "Господ Здравле". Оттук се открива изключително красив пейзаж към целия Которски залив. Този залив някои наричат най-южния фиорд на Европа. Това е най-валежното място на Европейския континент, едно съчетание на влажния средиземноморски въздух и стръмно отвесните склонове на планината, които ограждат залива.

В залива има голям брой островчета. Някои от тях са били обитатели. Интересна е историята за създаването на Ботаническата градина в едната част на провлака. Местната богата аристократка Екатерина Властелинович много млада овдовява и се отдава изцяло на монашески живот. С големите финансови средства, с които е разполагала, закупува част от провлака и го превръща в интересна ботаническа градина, която съществува и досега.

Силно впечатляваща забележителност, освен с пейзажа си, Которският залив предизвиква интерес с богатото видово разнообразие на растителния и животински свят по бреговете му. Голям е броят на островите в залива, но непременно трябва да отбележим о-в "Свети Георги" с богатата му растителност. Непосредствено зад него е Каменният остров, на който се намира малка църква "Дева Мария", в която е изложен гоблен везан с косите на жена, която от младини до дълбока старост очаква своя съпруг моряк, който така и не се е завърнал от морето. По бреговете на залива няма големи високи сгради. Само малки, с височина до 3 етажа, туристически обекти, разпръснати на значително разстояние един от друг сред богатата растителност, които привличат туристи любители на природата. Човек напуска стария град Котор силно впечатлен от видяното и преживяното. Остава и чувството колко добре и категорично е съхранено това културно-историческо богатство. Тук никъде не се виждат реклами, масички на различни заведения и търговски обекти, които да предлагат по български модел дрехи, обувки, плажни принадлежности, сувенири и др.

Дадена е възможност на посетителите да изучават, да се възхищават, да снимат, да отнесат със себе си спомена за едно добре запазено богатство.

Следващият обект, върху който ще спрем нашето внимание, е град Дубровник. Той се намира на Адриатическия бряг на около 20 км след като се навлезе от Черна Гора на територията на Хърватия. Преминаването на Которския залив става с ферибот за около 5 минути, с което се избягва 50 километровото пътуване по автомобилния път по брега на залива. Град Дубровник е обект, включен в списъка към Конвенцията за опазване на Световното културно и природно наследство през 1979. Той е добил отколешна слава на световен туристически център, пристанищен град с голяма търговска дейност, известен до края на XIX век като средище на художници, музиканти, писатели, философи, математици и физици. През средните векове е бил център за развитие на хърватски език.

Старият град Дубровник е основан през VI век. Под една или друга форма върху културно-историческото минало на града е дало отражение присъствието на Римската и Византийската империи. Усеща се Венецианско, Френско и Австро-унгарско влияние, както и на Кръстоносните походи. През целия период на съществуването си той е запазил своята самостоятелност и независимост. Подчертано свободолюбивия дух на местното население се потвърждава с големия надпис над главната порта на града "Свободата не се продава за всичкото злато на света!".

В по-далечно минало градът се е наричал Рагуза. За определен период от време той е представлявал

самостоятелна Дубровнишка република.

Името Дубровник има славянски произход от думата Дуброва - Дъбрава.

Закрилник и защитник на стария град е Свети Влас. През XIV век той е бил епископ. Предсказал е за предстоящо нападение на Венеция срещу града и организиран отбраната му.

Градът е укрепен от трите му страни с високи 20 м дебели крепостни стени, с дължина 2500 метра.

Вътре в града сградите са запазили архитектурния си облик, въпреки различията в стиловете, повлияни от Венецианското, Френското и Австро-унгарското присъствие. Улиците са изграждани по предварителен план, който се спазва и досега. Канализацията, изградена през XV век, е действаща и до днес - непроменена.

През 1667 градът е бил разрушен от унищожително земетресение. Но много бързо след това по инициатива и с финансовите средства на местното население е бил възстановен. Световноизвестният драматург Джордж Бърнард Шоу възкликва при посещението си в града през 1929: "Този, който търси рая на земята, трябва да посети Дубровник!".

Най-жестоко е пострадал старият град Дубровник от бомбардировките на Милошевич. На 16.12.1991 жестоката бомбардировка разрушава стари архитектурни паметници и впечатляващи сгради в Стария град. Значителните поражения от войната на Милошевич срещу Хърватия продължават до май 1992 г. След края на войната започват мащабни възстановителни дейности с финансовата и морална подкрепа на ЮНЕСКО. Градът е възстановен в древния си стил, за да запази атмосферата си.

Обхождането на тесните калдъръмени улици и площада на стария град Дубровник се извършва единствено пешком. Никакви превозни средства не се допускат!

В няколко малки, заглушени магазинчета, без каквато и да е реклама, туристът може да закупи диплянки, картички, пътеводители и други дребни сувенири.

Липсват каквито и да е реклами по сградите и уличките, липсват заведения на открито с чадъри и маси и каквато и да е друга търговска дейност.

Тази част на Хърватия развива много голяма туристическа дейност. Старият град, разположен на Дубровнишкия провлак, с право е получил славата "Перлата на Адриатика".

Пристрастен съм към идеята да се посещават и опознават обектите, включени в списъка на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство. У нас, в България, до настоящия момент има обявени 9 такива обекта. Между тях единствено старият град Несебър е населено място с повече от 4000 годишна история. За съжаление през последните две десетилетия жестоко се посегна върху уникалния му ландшафт с изграждането по бреговете му на търговски обекти, построиха се паметници, метални кръстове и цяло "Трифоново село" от търговски къщи. Разрушават се стари къщи - паметници на архитектурата и на тяхно място се изграждат нови обекти с външен вид, нямащ нищо общо с този, характерен за древния град. Старите църкви, останки от крепостни стени и малкото оцелели стари къщи, през по-голямата част от годината са невидими за българските и чуждестранни туристи от накичените по тях предмети, предлагани от амбулантните търговци. Движението по малките улички е почти невъзможно от постоянно движещите се моторни превозни средства на комплексиран, предимно млади, хора, изразяващи по този начин могъществото си.

Трябва ли отново да споменаваме за жестокото, комерсиално посегателство върху другия наш обект, включен в тази конвенция - Национален парк Пирин. Ще се намери ли най-сетне институция, която най-строго да наложи спазването на критериите и изискванията на приложението на Конвенцията, приета със закон от българския парламент.

Георги ПЕТРУШЕВ

РАЗМИСЛИ Трябва ли да съхраним традициите и обичаите?

Когато чуем да се говори за традиции, веднага пред нас изплува в съзнанието нашенската българска носия - ален или чер сукман с богато везана пазва, нашата риза - с дантелени ръкави, и пъстро тъкана престилка. И всичко това на фона на игрива българска ръченица. Но това е моментна заблуда - това е

национална носия, а ние говорим за традиции и обичаи. Тези понятия не могат да бъдат дефинирани само с две думи, а е нужно по-обстойно обяснение. Тя, традицията е преминала през вековете и затова носи в себе си дълбокия смисъл и значение.

Наскоро прочетох книга за обичаите и традициите на българина със заглавие "От Коледа до Великден". Много интересна и полезна книга. Четейки за всеки празник със своите обичаи, аз усетих колко дълбок смисъл има във всяка песен, във всяка дреха, във всеки танц. В селата традициите са много силни, защото там, в селото, се ражда хлябът. Е, не може да бъде друго. И земеделието, и животновъдството е тясно свързано с природата и затова всеки празник е молба към природата да запази труда на човека. Една градушка обрича на глад, а един мор по животните е също пагубен. Нека си припомним Кукеровден в миналото - колко дълбок смисъл има. Да се изгони злото от дома, от обора, затова традицията е толкова силна. А Коледа не е ли молба, отправена към Природата да запази дома от беди, да носи здраве, щастие, благополучие и късмет. Всяка песен е послание, молба за живот и берекет. Искане ми се да разгранича измислени празници, като Свети Валентин и Ден на Благодарността. Та къде е българският дух? Затова аз говоря не за празник, а за традиция. Какво е първи март? Празник или традиция? В случая те са неделими. На първи март по стар български обичай се закичваме с мартеница за здраве и дълголетие. Но на първи март тържествува младостта — природата се възражда. Мартеницата е толкова стара, колкото е стара България, тя носи духа на Аспарухова България. Ето това усукано бяло и червено конче е традиционният символ за младост, здраве и дълголетие. Без политически пристрастия, с това богато минало можем да се гордеем. Макар че празникът Първи март в града и в селото има различно звучене, то символът е един и същ: Благополучие, Здраве, Късмет и Щастие. Тази традиция ние сме засукали с майчиното мляко и затова, колкото и далеч от Родината да сме, пак искаме на този ден да грейнат в дома ни закачливите Пижо и Пенда. По телевизията показаха дома на една преуспяла българка в чужбина. През всичките 30 години тя е събирала български мартеници и е открила изложба от тях. Самият факт, че толкова години не е забравила обичая да си подаряваме на първи март мартеници, говори за силата на традицията. Искане ми

се да споделя само една фраза от писмо на моя близка в Англия. Накрая на писмото пишеше: "Прати ми мартеници!!!". На нея нищо не ѝ липсва - нито дрехи, нито храна, нито коли, нито пари..., но значи рзва с България. Едно бяло-червено конче, което ще я зарадва и стопли.

Но не само киченето с мартеници е традиционен обред. Ами нали на Тодоровден отдаваме почит и уважение на коня, вечния спътник на човека. В битки, на нива, на лов, на разходка, конят е бил и е уважаван другар на човека. А можем ли да забравим легендата за Трифон Зарезан. И тогава ние отдаваме нужното внимание на лозето и виното. Красив български обичай е Лазаровден, Еньовден. И пак всичко е подчинено на желание за Здраве, Благополучие, Късмет и Щастие. А когато наблизат новогодишните празници във всеки дом ухае на питка и баница. Колко надежда се крие в символа на Бъдника, как се гадае по дрянските пъпки! В почти всички славянски народи сурвачките са от дрян - дървото на Здравето, Младостта и Дълголетието. На тези празници се събира цялата фамилия в дома на родителите и с това се иска прошка, ако с нещо сме сгрешили, и благодарим за грижите и вниманието към нас. Традиционната баница с късмети и питката с парата - това е толкова стара традиция, но и неостаряваща.

Благовещение, Цветница, все красиви български обичаи. С клонче върба и светена вода, влизайки в дома си, ние измолваме Здраве и Благодат на целия дом. Друг светъл празник е Великден, с красиво обагчени яйца и дъхав козунак. Отново с първото червено яйце си пожелаваме Здраве и Късмет. Ето как се преплитат Празник, Традиция, Обичай - всички, носещи в себе си благопожелания за Здраве и Късмет. Сега времето промени традициите, но аз вярвам, че има още вяра в тях. Имаше по телевизията едно предаване "Това го знае всяко хлапе". Според мен това предаване бе огледало на училището и образованието у нас. Но ми се струва, че наравно с предметите, като религия, бит и техника, околната свят, астрономия и др. би следвало да се наблегне и на традициите и обичаите ни. Вярвам, че при по-обстойно запознаване със символите на традициите ще се повдигне самочувствието и родолюбието ни. Без политическо пристрастие, с това богато минало можем да се гордеем. Българинът е предавал от поколение на поколение българските имена. Но за съжаление сега това е вече позабравено и вместо звучните български имена по страниците на вестници срещаме: Кларк, Ерик, Силвестър, Робърт, Стефания, Карлот, Саманта, Розалия... Мисля си, как ще звучат тези имена, когато трябва да се предадат на поколенията след тях?! И сега си спомням незабравимата Славейкова поема "Изворът на Белоногата". Колко точно поетът е обрисувал българския дом и българското село, и величавия дух на българката. Нейната красота, скромност, вяроност и обич впечатляват, трогват даже турчина и в нейна чест той заповядва да бъде съградена чешма. Ако до Гергана застане сегашната българка, то разликата ще бъде огромна. Без насилие сега забравяме и дъхавия здравец, и скромната момина сълза пред скъпия парфюм и лъскавата кола. Колко жалко! На Гергана обещаваха злато, сребро и ситен маргарит, а на нашата сегашна българка никой не обещава нищо – чакат я унижение и непосилен труд. На Гергана обещаваха сараи с много врати и прозорци, но на нея и е достатъчна една врата и един прозорец в бациния дом. Тя побеждава съблазънта и остава вградена за векове и всеки пил вода от тази чешма, като че ли чува думите на Гергана:

"Първо ми либе Никола
първо венчило той ще е!"

От тази чешма още тече вода, но като че ли продължава да шепти: "Не напускайте България! Пазете любовта! Не забравяйте традициите, които макар клани, давени и опожарявани пак възкръсват от пепелищата като птицата Феникс. Те са ни запазили българи! Има още красота, има още надежда, не всичко е загубено, струва си да се опитаме!".

Весела ПАРАШКЕВОВА

СПОМЕНИ Жажда за живот

Спомените на Самуел ФАРХИ, събрани от Лальо ЦВЯТКОВ

Със Самуел Аврамов Фархи бяхме колеги. Пеехме в теноровата партия на Смесения професионален хор на слепите.

През зимата на 1970 година хорът отиде на творческа почивка в Пещерските Родопи. След репетициите се събрахме със Самуел (Сами) в една от стаите на почивната станция и той ми разказваше историята на своя живот. Аз като зрящ записвах спомените му в една тетрадка.

Дошъл съм сяп на този свят – започна той. Роден съм на 16 септември 1919 г. Баба ми е от Ниш. В ранно детство родителите ѝ се преселили в Шумен. Разказвали са ми, че бащата на баба ми (от страна на баща ми) е бил хахамин (еврейски свещеник), понеже имал много хубав глас. Дядо ми направил приют за деца, родителите на които ходели на работа. Вместо да се шляят дрипави и мръсни по улиците, прибирали ги и там ги забавлявали срещу минимална такса. Баба ми била нещо като слугиня в приюта. Но той фалирал.

Родителите ми най-напред живеели в Шумен, а след това в Русе. Майка ми води потеклото си от Шумен, а баща ми от Русе. Шумен и Русе са били комшулук (роднините от двата града си гостували). Баща ми завършил второ или трето отделение. Искал да продължи, но дядо ми рекъл: "Професор няма да го правя" и го дал на майстор да учи дърводелство. Занаят - канаят. Помня, че имаше работилница и един малък чирак. Но фалира. Да държиш работилница е трудна работа. След това станал бръснар. И накрая започнал да работи в гвоздейната фабрика "Жити" (желязна и телена индустрия). Съкратено Жити. Правел сандъци за пироните и заковавал капаците на сандъците срещу мизерна заплата. Баща ми обичал музиката, дори от време на време си попявал.

През Първата световна война баща ми най-напред бил пионер в пионерните роти (правил пътища и мостове), а после тилов войник – пазач на пленниците, които българите пленявали по фронтовете и ги откарвали навътре в страната – в Шумен и други градове. Например, тия, които са идвали от Румъния са били откарвани в Шумен, тия от Македония – във Враца и т.н. В Шумен е имало и пленници евреи. Карали са ги да копаят.

Майка ми нямаше и начално образование. Старите са казвали: "Жената е жена за вкъщи. Не ѝ трябва учение. Да си гледа къщата и децата." Но се е самообразовала. Знаеше да чете и пише. Тя ме научи да пея гамата: до, ре, ми, фа, сол, ла, си, до.

Навремето е имало страшен еврейски обичай - децата да се подчиняват на родителската воля.

Родителите са женели децата си. Събирали са се и казвали тази за този или обратното този за този. И те са се подчинявали на тяхната тиранична воля. Другият страшен еврейски обичай е бил да се женят близки роднини, да се сключват близкородствени бракове по сметка. Причината да се сключват близкородствени бракове е да се запази и увеличи имането (богатството). Например ти си от богат род и трябва да се ожениш. Ако се ожениш за бедно момиче, то няма зестра, няма какво да ти донесе (даде). Затуй родителите гледат да оженят момчето за богато момиче, та да се увеличи богатството. Баща ми и майка ми са първи братовчеди. (Майката на баща ми и майката на майка ми са две сестри. Жертва на тази близка кръвнина (кръвосмешение) съм аз и сестра ми Елка – слепородени. Братчето ми Манол е здрав (зрящ).

Майка ми не можа да преживее това нещастие (слепотата на двете си рожби). Боледувала е от туберкулоза. Впоследствие и аз се разболях от тази болест. Сетне тя се разболя от рак и почина. Аз бях

на колко години!? Чакай да си спомня. Бях в четвърто отделение, значи на единайсет години. След това баща ми се ожени повторно.

Майка ми изглежда е скърбяла тайно за нас. Пред нас нищо не е говорила, но подочухме от другите намеки, че заради нас е умряла. Само веднъж се поизтърва да каже: "Докато баща ви е жив, той ще ви храни." Беше станала дума какво ще работя. "Ще свиря – казах. – Аз това ще уча, за да живея."

Майка ми не можеше да си представи как сляп човек ще създаде семейство. Баща ми бе виждал такова семейство и я успокояваше. Казваше ѝ да не се тревожи.

Аз си бях внушил, че слепият само чрез музика може да живее. И баща ми имаше такава идея - да ми дадат музикално образование. Неговата мечта беше да ме види, че изкарвам пари от музика. Но не можа да ме види, че свиря в ресторант пред много хора. Водил ме е по вечеринки, защото там свирят музиканти.

Братчето ми Манол (зрящ) постъпи на забавачница. Тогава аз исках да отида с него. Той беше на 4 години, аз на 6. Баща ми не ме пусна. Рече:

- Учителят ще ти каже нещо на староеврейски, ти няма да го разбереш и тогава ще ти каже: "Иди си къщи!"

- Учителят нищо няма да ми каже на староеврейски. Аз искам да отида с Манол на училище!

Как той да ходи на училище, когато аз съм по-голям от него, а той по-малък – не можех да си го побера в акъла.

По доктори

След като съм се родил сляп, майка ми и баща ми намислили да ме лекуват. Еврейските благотворителни дружества също са се интересували от съдбата ми. Водили са ме по различни доктори. По едно време в Русе дошъл от Америка някакъв лекар. Той ме прегледал и дал надежда, че ще ме излекува, обаче трябвало да разтворят черепа ми и да оперират главния мозък. Знае се, че при такива операции се иска съгласието и подписите на родителите. Майка ми обаче се отказала от подписа, предпочитайки да остана жив, макар и сляп, отколкото да загине под хирургическия нож. И така аз останах жив и сляп.

Един ден баща ми разказа, че когато съм бил малък освен слепотата съм имал някаква болест, от която денонощно съм плачел. Против плача слагали са ми пиявици зад ушите, но без полза. Показали ме на д-р Доганов и той като видял, че съм сляп, за да съкрати живота ми дал в по-силна доза отровно лекарство. Майка ми дала една лъжичка от него и като разбрала по някакви признаци, че ще умра, спряла да ми дава това лекарство и го хвърлила. На този лекар, ако действително е постъпил така с мене, не бих му простил, макар че някои слепи биха казали, че ще му благодарят. Някои слепи много се отчайват от някоя несполука, но моментно. И казват за зрящите: "Той поне вижда, пък аз съм нещастник!"

От един пиян сляп и пиян зрящ по-нещастен е слепият, но въпреки всичко и той си намира къщата. Ще пита, ще пълзи на четири крака, но ще си отиде в къщи. Хората за него казват: "Хем сляп, хем пиян!"

Радост на родителите ми

Един ден писали във вестниците, че в Русе ще дойдат слепи да изнасят концерт. Баща ми дотогава не е виждал слепи музиканти да изнасят концерт. Виждал е слепи просяци. Рекъл си – чакай да отида да видя какви са тези слепи, ходили ли са на училище, и аз имам слепи деца. Елка тъкмо се беше родила. Но той се интересуваше главно за мене. След 1 – 2 години трябваше да тръгна на училище.

Татко отива в доходното здание – хотела, където се били настанили слепите и се запознава с тях (доходно здание е всяко предприятие, което носи доходи – хотел, кино, театър и т.н.). Слепите пожелават да ме видят. Колко ли са плакали наш`те като са гледали как слепите ме вземат на колене, прегръщат ме, целуват ме и т.н. Милка Ганчева проявила най-голям интерес към мене. Нали съм сляпо дете, опипвала ме, галила ме и казвала: "Какво хубаво дете!"

На родителите ми казала: "Не се безпокойте. Ще го пратите в София, ще се научи да чете и пише, да свиря." (Това баща ми го разказа по-късно).

На училище – 1926 година

Дойде време за училище. Щом влакът потегли, усетих, че ме люлее и друса. Като спираше по гарите, за постоянно питах:

- Татко, това София ли е?

А той отговаряше:

- Не е. Още е рано.

Трудно прекарах това нощно пътуване, понеже аз не съм свикнал да спя във влак.

Доспа ми се.

- Татко, аз искам да спя, къде е леглото?

- Тука няма легло. Айде, сложи си главата на коленете ми.

Заспал съм, обаче малко време и неспокойно, понеже влакът постоянно спира, тръгва, шуми. Срещат се и разминават влакове, както сега. Колелата им тракат по релсите, свирките свирят, дават сигнали.

В София пристигнахме чак сутринта. Слязохме от влака, качвахме се на трамвай, вървим пеша.

Най-после пристигнахме в Института за слепи деца (тъй се казваше училището).

Директорът ме попита нещо и като разбрал, че не зная български, рекъл на баща ми:

- Не мога да го приема, що не знае български.

А баща ми отговорил:

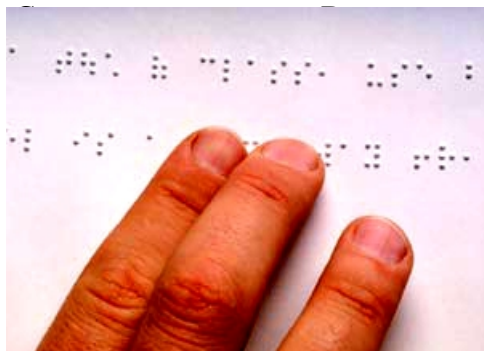
- Задържете го един месец, ако не научи български, върнете ми го! (Тате ми го каза после. Аз нали не разбирах от приказката им).

Останах в Института. Баща ми остана няколко дена в София да види как уча, как пея. После учениците ми разказваха, че той купил бонбони и давал на децата, като казвал: "На ти да се почерпиш!"

Как започна учението ми

Помня първия урок по български език. Взе ме една учителка и за да заучавам думите, започна да пипа лицето ми и да казва: "Това е едно око, това са две очи. Това е един нос, една брадичка, една уста, едно ухо, две уши" и т.н. Накрая тя ме накара да повторя казаното от нея.

Като си отидох за коледната ваканция, знаех вече български. Нашите казали на сестричката ми (тя е по-малка от мене): "Ето, Елке, ето бате ти Сами, дойде си за ваканция!". Тя не знаела, че съм си дошъл и като ме видя, много се зарадва.

през голямата ваканция – лятната.

От първи за втори курс преминах с пет. Във втори курс ми купиха метална плоча за писане на Брайл. Плочите дойдоха от Германия. Писах на баща си да ми изпрати двеста лева за плоча. Горкият, колко ли се е мъчил докато ги изкара! Тогава работеше частно. Нямаше ни работилница, нито беше работник във фабрика. Викат го по къщите: "Авраме, ела ми направи маса!". И той отива, купува материала. Ако няма пари, оня му дава. Донасяше и у нас материали да работи.

Пиших му тогава не на брайл (изпъкнало точково писмо), а на Клайнов апарат - изпъкнали печатни български букви. Накрая един третокурсник Георги Първулов – и той сляп, взе да ми напише писмото. Него го биваше за това. Хубаво, правилно пишеше писмата. Важното тук е стилът и безпогрешното писане.

Понеже беше мераклия, баща ми научи брайловото писмо.

В трети курс боледувах много и г-жа Немирова ме остави да повтарям. Тогава станах ученик на г-жа

Шекерджиева (зряща). Тази, като видеше сляп на улицата, му се обаждаше, а онази не му се обаждаше. Всяка ваканция баща ми ме питаше какво съм научил. Четях му от тетрадките. Той ги складираше за спомен.

В четвърти курс разбрах, че съм български поданик, а по вяра евреин. Тогава поисках да стана християнин, но нашите не ми разрешиха. Баща ми казваше:

- Ти си български поданик, защото живееш в България, но по народност и вероизповедание си евреин. Евреите празнуват съботата, а християните неделята. Ти като евреин не трябва да работиш в събота. Това се счита за грях и е забранено в Стария завет на Библията.

- Но в събота Христос е работел (изцвявал болни, възкресявал мъртви!) – възразих му аз и даже се вашата неделя), а утре моята неделя, християнската!

Нищо не ми казаха нашите, но в душите им сигурно е избухнал пожар. Аз не трябваше да казвам, че утре е моята неделя, защото това е отстъпление от еврейската религия – юдаизма. Но нали с хлапашкия си акъл исках да се покръстя, да стана християнин. Родителите ми знаеха откъде иде това нещо – в Института само аз бях евреин. Това ми донесе голямо нещастие. Някои от учениците ми гълчаха чифутин. Дори и учителят Константин Загорев често ме оскърбяваше. Но за него по-нататък. В първи курс учехме пеене по слух, а във втори – по ноти. Аз се очертавах като добър ученик по пеене.

Цигулка

Бях във втори курс (осемгодишен, карах деветата). Един ден, както си играех на двора, извика ми другарят Стефан Саламов: "Сами, ела, че те вика г-н Шекерджиев в учителската стая."

Отидох и той ми каза: "Самуиле, сега ще започнем да учим цигулка."

И аз се зарадвах. Той ми подаде цигулката и започна да ми преподава. Но понеже бях много малък, аз не можех да държа цигулката, въпреки че тя не беше цяла, а три четвърти. Дали заради това, че не бях сръчен, пък и той не беше добър педагог, или че музиката не беше задължителна, той лека-полека ме изостави. Той беше много нервен. Някой го ядоса и той викне и рече: "Вол с вол, говедо с говедо!"

Не помня в кой курс съм бил. Играех си веднъж в коридора с едно приятелче, а в стаите имат часове. Ние нямахме час. Излиза г-н Шекерджиев от една стая и вика: "Сами, няма да вдигаш шум. Стой в коридора, грей се на отоплението – но няма да вдигаш шум!"

Обаче след като той влезе, ние пак започнахме да си играем с приятелчето Владо. И тъкмо приятелчето си отиваше и хоп – г-н Шекерджиев пак излезе.

- Нали ти казах да не вдигаш шум!

Пък аз рекох:

- Той Владо, Владо! Владо ме кара да вдигам шум!

Учителят вика:

- Ти ще слушаш каквото ти казват учителите, няма да слушаш Владо, гиди говедо с говедо! – и ми опъна ухото. Владо си беше заминал.

Пиано

Като бях втората година в трети курс, една вечер, както се занимавах в стаята, влезе един непознат човек и каза:

- Самуил тука ли е?

И аз се обаждам:

- Тука съм.

И той казва:

- Самуиле, знаеш ли кой съм?

Аз казах:

- Не знам.

И станах.

- Аз съм господин Стайнов. Искаш ли да се учиш да свириш на пиано?

Аз казах:

- Имам мерак.

И той ми каза:

- Във вторник ще дойдеш в 3 часа в стаята, в която занимавам пианистите, и ще почнем уроците по пиано. Но да не забравиш, защото ако забравиш ще забравя и аз, че имаш мерак.

Явих се във вторник и почнахме уроците по пиано. Първият урок беше намиране на тоновете.

Най-напред седнах при пианото. Стайнов ми показа клавишите. Опипах ги и ми обясни: "Високите са черни, ниските – бели. Тука има група от два и група от 3 черни клавиша. Наляво от двата черни клавиша е тонът "до" – белият клавиш. Между двата черни клавиша е "ре". Надясно от двата черни клавиша е "ми". Наляво от трите черни клавиша е "фа". Ето сега пипай. Между "ми" – "фа" няма чер клавиш, защото "ми" и "фа" са полутонове. Между трите черни клавиша са "сол" и "ла". Надясно от трите черни клавиша е "си". Между "си" и "до" също няма чер клавиш. Защото са полутонове.". И започна да ме изпитва: "Намери ми сега тона "до", намери ми "фа" и т.н". По-късно ми обясни какво е гама, етюд, соната.

Писах на родителите си, че цигулката не ми провървя, но пианото ми върви. Като си отидох през лятната ваканция, тате ми намери пиано да се занимавам от време на време. Това беше пианото на еврейското читалище "Давид". Баща ми се снабди с ключ и когато салонът беше свободен аз свирех колкото си искам. Такса за пианото не ми вземаха. Дружеството имаше хор, битов и джазов оркестър и оперетна труппа. Те имаха репетиции само вечер.

Междувременно в София се сприятелих с един по-възрастен сляп ученик - Михаил Барабетов. Беше пианист и цигулар. Занимаваше ме по малко. В девети курс той беше на 25 години. Викаха му бай Михаил.

Елка

Сестра ми Елка беше по-малка от мене, слепородена. Тя знаеше български език - научила го беше като малка вкъщи. Още като завърших четвърти курс я настанихме в приюта за деца "Св. Климент Охридски" под ръководството на госпожица Радка Попова, която познаваше добре слепите. През есента се записа в Института за слепи деца. Постъпи в първи курс - също ученичка на г-жа Шекерджиева. След завършване на Института стана артист-хористка в смесения професионален хор "Академик Петко Стайнов" при Съюза на слепите в България. Живее в Дом за слепи жени в София.

Саронов

Един богаташ виждал да се движат слепи по улиците. Казвал се е Саронов, българин. Често се е срещал с наши преподаватели, казвал им: "Искам да бъда полезен на слепите. Какво да им помогна? Аз съм богат човек. Мога нещо да им завещая.".

Преди смъртта си завещава на Института за слепи в София една голяма парична сума. Учителският съвет решава от лихвите на тази сума да раздава парични помощи и материали за работа предимно на слепите, които завършват Института: на едни материал за кошници, на други стоки за продажба – кой

от каквото има нужда. С тези пари закупиха и музикални инструменти за нас - тропет, флейта, кларинет, цигулка, акордеон. На Синджаб Лимонов, завършил Института по-късно, подариха "Бе" кларинет. Той и сега свири на него. Завършилите института подаваха заявление колко пари за материал трябва. Не даваха пари на ръка, за да не се похарчат, а купуваха стока и я даваха. Институтът имаше хор и оркестър. Аз пеех в хора, после постъпих като хармонист в оркестъра. Карамихайлов беше по-малък от мене, свиреше на пиано. По-късно той стана главен диригент на Смесения професионален хор на слепите. Световният пианист Юри Буков също така учеше в института. Завършилият института, ако има пари следва, ако няма тръгва да свири на парсаджилък по кръчмите.

Какво се изучаваше в Института за слепи деца

Изучаваха се всички общообразователни предмети с изключение на рисуване и резбарство. Имаше гимнастика. Музиката не беше задължителна. Момчетата от трети курс следобед задължително изучаваха кошничарство, четкарство, метларство и пантофарство, а момичетата – ръкоделие, вълнен трикотаж. Плетяха пуловери, фланели, жилетки, рокли и други.

Как правехме пантофи (леки и плитки домашни обувки)

Пантоф е латинска дума, но ние, учениците, страшно бяхме я побългарили. Не казвахме пантоф, а пантуфла.

Взема се дървен калъп с дупки, подобни на стъпалото на човешки крак. Наковават се гвоздеи на дупките и по тях се насновават ленти от парцали (платнени изрезки) и се плетат пак с парцали, дълги като ленти. Материалът вземахме от военната шивалня. За да станат лентите по-дълги, съединяваш ги с бабешка игла (губерка) със здрав конец. Като изплетеш пантофа, махаш гвоздейчетата. Намокряш пантофа и го биеш, биеш с един друг калъп да слегне и вътрешният калъп да се извади по-лесно. И така стават хубави плетени пантофи или пантуфли, както ги наричахме ние, учениците.

Учителят ни по пантофарство беше сляп. Казваше се Стефан Ненков. Той бе дългогодишен председател на Дружеството на българските слепи. Имаше особен глас, като на старец, та го много имитирахме. Някой път като ни усмирява рече: "Ой, Боже мой, млъкнете бе!".

Изглежда бе, че е учил в Румъния.

В ония години слепият не можеше да се препитава от кошничарство. Би могло, ако той има много пари да си отвори работилница и да наеме работници да му помагат и да пласират стоката му. Ако съдружниците му са зрящи, ще го оберат. Освен това има конкуренция, данъци.

Амбулантни търговци

Имаше много слепи амбулантни търговци (продавачи). Носеха стоката на ръка в сандъче. Изправи се до Халите и продава. Много рядко някой имаше масичка или будка с прозорче. Сергиджиите излизат и продават в пазарен ден, а другите, които нямат сергии – почти всеки ден. Имаше и парсаджии (слепи свирачи по кръчмите). Стражарите гонеха парсаджиите и амбулантните търговци. Ако понякога не са гонени, то е било от съжаление, че са слепи. Милостивият стражар се прави на сляп, уж, че не види. Човек има право да е амбулантен търговец, но да не продава къде да е, а да си взема маса на пазара. Нашият сляп не може да плаща сергийно право. Изправи се някъде на централно място, където ще върви търговията, и си продава. Ако стражарят е лош човек, ще го прогони, ако е добър, ще се направи, че не го види и ще го отмине. А днеска милиционерите гонят ачик-ачик, много не се церемонят. Но в интерес на истината трябва да признаем, че днес почти няма просяци у нас. И ако има някъде, то не е толкова от беднотия, колкото от навик, от любов към просията. Като нашия Йордан Шаклев, например. Той си получава инвалидната пенсия и хубава заплата като певец в хора, но от време на време обикаля ресторантите да начеше старата си парсаджийска краста с цигулката.

Парсаджилък

Освен слепи амбулантни търговци имаше и парсаджии по кръчмите. Слепият музикант изсвири няколко парчета в кръчмата, после тръгва между масите да проси: "Ако обичате, дайте нещо за музиката!". Обикаля с една паничка – бърснарска паничка или консервна кутия (много просяшко!). Едни даваха, други не даваха.

Свиренето по кръчмите (парсаджилъкът) беше незаконна просия. Стражарите гонеха парсаджиите от кръчмите. Дойде при слепия свирач и му каже: "Изкарай една тънка и... вълка!". Нещастният свирец стисне цигулката си под мишница (може и друг инструмент) и чук-чук с белия бастун тръгва прегърбен към друга по-забутана кръчма, молейки се на Бога дано там не се сблъска с пазител на реда. Съберат се трима – четирима души, съставят нещо като оркестърче и съдържателят на заведението им каже: "Ще ви плащам на вечер по толкоз и толкоз. И почват работа. Добре ама впоследствие посещението на питейното заведение намалява, няма достатъчно хора. И стопанинът викне: "Ходи ба, чалгаджии, свирете да се събира клиента!". Някоя вечер, както си свирят, дойде и рече: "Момчета, утре вечер няма да идвате!". Пред очите им тъмно, сега и в душите им притъмнява. Законът за 15-дневно предупреждение го имаше, но не се прилагаше. На кого да се оплачеш! Приел те без книжка и без книжка те освобождава. Имаше и Инспекция по труда, но тя защитаваше повече работодателите, а не работниците.

Отиваш да се жалваш:

- Кръчмарят ме изгони без предупреждение!

- Защо те изгони?
- Защото предприятието няма оборот.
- Е, като няма оборот как ще ти плаща!
И ти щеш, не щеш подхващаш отново парсаджилъка.

Неприятна случка

Чакай да видиш на какво се бях натъкнал веднъж. Бях оркестрант във вегетарианския ресторант. През време на един антракт бях слязъл от сцената в градинката отвън и си почивах мирно и тихо. Неочаквано при мене дойдоха две млади момичета. Едното ме хвана за ръцете и полушеговито, полусериозно ми поиска два лева назаем. Аз нищо не му казах. Другото момиче като че ли му направи неодобрителен жест. А то му отговори най-нахално: "Че к`во като е сляп ма? Те само очите му не виждат. Всичко друго му е нормално!". Изкикотиха се и веднага побягнаха. Аз се подсмихнах и си направих необходимото заключение.

Учители и ученици в института

Майор Илия Минков

Ослепял като военен. Учител по брайлова стенография – негово изобретение, той я е създал. Ходил в Германия, разучил немската стенография за слепи и той съставил българска стенография на брайл, като притурил нещо от себе си. Немците имат две стенографии: едната е малко съкратена, а другата специално за стенографи – напълно съкратена. Децата в Германия четири години изучават пълното немско писмо, след това стенография – съкратено писмо, бързопис. Който иска да учи специална стенография, той си продължава отделно. Преди Минков една учителка се беше помъчила да състави стенография за слепи, но несполучлива. Минковата малко по-сполучлива от нейната, но не е много съкратена.

Йордан Великов Циганина (маани го ти)

Веднъж в час по стенография той излиза тихичко от чина, приближава се до Илия Минков, дръпва го леко за палтото, отваря и затваря вратата и пак си сядат.

- Кой ме закача, кой ме закача така?
- Г-н Минков, аз зная кой е, да отида да го повикам – обажда се Циганина.
- Аа, иди!

Той излиза и случайно среща в коридора Станимир Киров, тъй наречения Мирчо, и му казва:

- Мирчо, ела, че г-н Минков те вика.

Влизат при Минков и Мирчо поздравява:

- Добър ден, господин Минков! – Говореше бавно, провлечено като Георги Мамчето.

- Добър ден, добър ден. Ела тука!

Ученикът се приближава и той шаат един шамар.

- Ама защо ме биете бе, господин Минков?!

- Ти знаеш защо те бия.

И пляяс още един шамар.

- Сега си иди и друг път това да не се повтаря!

И пляяс още един шамар на изпроводяк. И Мирчо си излезе разплакан.

Йордан циганина беше от Кубрат (бившето Бал бунар – Меден кладенец на турски). Циганина беше възрастен, дошъл да учи в Института за слепи. Нали е циганче и сляпо, биели го. Но не си личи, че е учило в училище. Теле влезе, вол излезе. Свиреше на цигулка. Сигурно Шекерджиев го е учил. След като завърши, се разболя от сифилис и понеже тази болест е много страшна, страхуваха се от него. Носът му, казваха, бил скапан. На мястото му се виждали две тъмни дупки.
Дружеството на слепите в България (сега Съюз на слепите) на всеки две години провеждаше конгрес в

София. Членовете на Дружеството участваха в него. Не е като сега да се избират делегати. Тогава отиваше, който може.

В 1946 година на конгреса дойде и Йордан Циганина. Той никъде не членуваше, нито в Дружеството, нито по-късно в Съюза. Тогава как дойде на конгреса, като не беше член, не зная. Може тогава да е станал член. По-вероятно да се е вмъкнал нелегално. Нали си беше дявол открай време. Като разбраха, че е болен от „френгата“, хората се изплашиха и почнаха да странят от него. Май, че е умрял.

Като бях студент в София, виждал съм го по улиците като продава връзки за обувки, сапунчета, кърпички, тиранти (презрамки за панталони). Продаваше си така по улиците. Чувам го като вика: "Връзки за обувки, пликове, листа за писане...", и прочее. Тогава през войната 1941 г. ластикът не се продаваше от слепи.

Една зима бяхме с момчето на хазяина, народът се събира на улицата и ми вика:

- Ааа, Сами, това е Йордан Циганина, един стражар го бие!

Някой от публиката се обажда:

- Абе, недейте го би, той е сляп!

А друг казва:

- Сляп, сляп, ама вижда хубавите жени и ги закача!

Жените минават по улиците и той ги закача.

Ние се отбихме в друга улица, избързахме да не гледаме.

/следва/

СПОРТ Бургаските незрящи покориха най-високия връх на Балканите

Висок 2925,4 метра – най-високият в България и на Балканския полуостров, връх Мусала се намира в Рила планина, недалеч от известния курорт Боровец и на около 80 км от София.

На 16 юли тази година с нощния влак от Бургас потегли 19-членна група от Спортен клуб "Вая".

Членовете на сдружението за спорт на слепи граждани и техните придружители слязоха на гара Костенец и се придвижиха до Боровец с микробус, а оттам до хижа Ястребец с лифт.

От хижа Ястребец започна трудният преход до връх Мусала и до заслона на хижа Еверест, където бяхме посрещнати много добре от хижарката Величка Белокапова.

Чувала съм, че случайни хора не ходят по планините и че точно в тях се срещат най-истинските приятели. С нас е и опитният планински водач и голям приятел на СК "Вая" Росен. Той се грижи всеотдайно за безпроблемното ни придвижване, обучава ни в тънкостите на високопланинския туризъм. И всичко това доброволно и безвъзмездно. По пътеките на величествената Рила редом с нас крачи и семейство Юлияна и Румен Стефанови, а също и техните две деца, които помагаша и при изкачването на връх Ботев през 2008 г. Към нашата група се присъединиха също Светла Ставратева и Васил Димитров, инженер конструктори по професия. За няколко часа Светла приспособи туристическата щека като бял бастун и стана безупречен водач на Светослав Димитров, който е с почти нулево зрение. Нейното планинско име е Мусала, тя за седми път изкачва българския първенец и стана инициатор на идеята всички участници в покоряването на Мусала на 18 юли 2009 г. да бъдат кръстени с планински имена. И се заредиха: Ботев, Еверест, Синаница, Амбарица, Бялата скала, Леденото езеро, Незабравка, Добрила.

От заслона до върха се изкачихме за около час. Лека умора и тревога от доста трудния преход се четеше по лицата ни, но няколко минути по-късно бяхме най-щастливите хора на най-високата точка на Балканския полуостров. След като преодоляхме и това предизвикателство, всичко наоколо изглеждаше още по-красиво и вълнуващо. По време на почивката на Мусала дори уговорихме следващото височинно покоряване – на Черни връх.

Изключително развълнувани бяхме от срещата ни с българка, омъжена за холандец. Те бяха с трите си деца. Най-малкото – на четири месеца – тя носеше на ръце. И беше дошла тук, на този връх, за да закърми дъщеря си с величието, силата и красотата на Мусала!

Туристическата секция на СК "Вая" се занимава основно с изкачване на върхове и планински преходи. Винаги съм била убедена, че проблемите със зрението не могат да бъдат бариера пред запалените

туристи. Стига да имат желание, да са добре обучени и изключително дисциплинирани, както и да имат сигурни водачи. Дисциплината е едно от основните качества, което помага на хората с увредено зрение да водят пълноценен живот. Доказаха го за пореден път покорителите на Мусала – на възраст от 7 до 77 години. И след своето планинско “кръщение” те вече мечтаят за следващия връх. Защото, както пее Владимир Висоцки “по-висок ще е само върхът, който още не си покорил...”

Бинка МОНЕВА

ФЕСТИВАЛ Поредно отлично представяне

Вокална група “Люлин” отново спечели овациите, този път на публиката в град Обзор, където на 28 и 29 август се проведе четвъртото издание на фестивала “Ех, любов, любов!”. Софийските момичета участваха в този фестивал за първи път и спечелиха втора награда в категорията “За авторска песен”. Отличената песен се нарича “Недей” и е по музика на Величка Кърпарова, текст – Албена Алексиева и аранжиратор на Развигор Попов.

С наградената песен вокална група “Люлин” участва в Галаконцерта на откритата лятна сцена в центъра на черноморския град, в присъствието на многобройна публика. Български и чуждестранни туристи възторжено аплодираха люлинските момичета, чието участие във фестивала бе финансирано от РСО София. Тази изява на вокална група “Люлин” с художествен ръководител и солист Райна Митина е поредното успешно представяне на формацията, която с течение на времето все по-убедително се утвърждава на голямата сцена.

Марина ПЕТКОВА